

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

Helyi jelentőségű védett természeti terület neve:

Chernel kert

Utoljára módosítva: 2013-11-08 20:25:38

Megye: Vas

Községhatár: Kőszeg

A terület kiterjedése: 2.5035 hektár

Védetté nyilvánítás év: 1965

GPS koordináták: EOV: 459950; 230100

Felmérést végző személy(ek) neve: Gyöngyössy Péter

E-mail címe(k): kerekerdo@invitel.hu

A terület megközelíthetőségének leírása

(pl. melyik utcán kell elhagyni a települést stb.):

A Chernel-kert Kőszeg nyugati felén található. A belvárosból a Várkör (utca) felől a Hunyadi János utcán érhetjük el legegyszerűbben, vagy A Szabó-hegy felé a Temető utcán kell felfelé haladnunk, majd jobbra kanyarodnunk a Park utca felé. Mindkét esetben a kert déli bejáratához érünk.

Terület rövid, szöveges bemutatása (max. 2000-2500 karakter):

megközelíthetőség, terület jellegének leírása (pl. természetes erdőfolt puhafa ligeterdővel stb.):

A mai Chernel kert egykor a Chernel-család mintegy 1,5 hektáros gyümölcsöskertje volt, majd Chernel István ornitológus emlékkertté, madárvédelmi mintateleppé alakította. Az arborétum kialakításához 1898-ban fogott hozzá, amikor nemzeti ünnepeinken, jelesebb napokon (mint például Kossuth Lajos és II. Rákóczi Ferenc fejedelem hamvainak hazahozatalakor) és családi eseményeken emlékfákat kezdett ültetni. Később sűrű sövényeket telepített, hogy a madarak jó fészkelő- és búvóhelyeket találhassanak. Baráti kapcsolatot ápolt számos közeli arborétum gazdájával, és a növények egy részét is Kámonból, Szelestéről szerezte be. A kert előtti emlékművet 1931-ben állították; Chernel István portróját Mayer Sándor szombathelyi szobrászművész faragta meg. Chernel István utódai többé-kevésbé megpróbálták a park értékeit megtartani, de eközben ismét gyümölcsfákat ültettek. A II. világháború után a területet államosították, és gazdálkodóknak adták bérbe. A pusztulástól végül Horváth Ernő, a Vas Megyei Múzeumok igazgatóhelyettese mentette meg, 1965-ben a múzeum birtokába került. Még abban az évben az Országos Természetvédelmi Hivatal védetté nyilvánította, és a nagyközönség számára is megnyitották. A kertet Retkes József tervei alapján rekonstruálták. A szomszédos kertek megvásárlásának köszönhetően területe 1972-re 2,6 hektárra nőtt. 1972-ben, egy kis faházban megnyitották a Chernel István Múzeumot, ahol a Chernel-hagyatékon túl Kőszeg környékének élővilágát is bemutatták. Az arborétumot és társintézményeit 1992-ben bezárták. 1994-ben nyitották meg újra, amikor a Fertő-Hanság Nemzeti Park kezelésébe került. A kertben felépített új épület volt éveken keresztül a Vas megyei természetvédelem központja. Itt létesült a Chernel István Múzeum, mely Chernel István és Bechtold István munkásságát mutatta be. 2002-ben az intézményeket az akkor alakult Őrségi Nemzeti Parknak adták át, és ekkor elkezdték a besűrűsödött kert felújítását. 2002-ben készült el kert különleges kapuja, Tornai Endre András kőszegi szobrászművész munkája. A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont 2006. októberi megnyitása után a Chernel István Emlékmúzeum anyaga átkerül

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

az új központba. A korábbi épület kiszolgáló épületté alakul. A park legértékesebb fái a kínai aranyfenyők (*Pseudolarix amabilis*), amik mellett áll itt néhány hatalmas luc- (*Picea abies*) és jegenyefenyő (közönséges jegenyefenyő, *Abies alba*), atlaszcédrus és andalúziai jegenyefenyő (*Abies pinsapo*) is. A védett és fokozottan védett növényfajokat bemutató tanösvény 1998-ban létesült A Soproni Egyetem Növénytani Tanszéke és a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság támogatásával 1993-ban Dr. Markovics Tibor fogott hozzá elsősorban a Nyugat-Dunántúl kipusztulással veszélyeztetett növényfajainak szaporításához és visszatelepítéséhez. A gyakorlati munkát botanikus kertekből származó magok nevelésével - összesen 231 fajjal - kezdte. Ma is több mint száz védett, veszélyeztetett faj egyedei tekinthetők meg. A kertben az arborétum mellett madárvédelmi mintatelep is működik, mely mára jelentős területet foglal el az egykori kertből. Itt számos védett és fokozottan védett madarat, köztük gólyákat, ölyveket, baglyokat, vércsét, sasokat gondoznak. Az elmúlt 9 évben 66 fajból 700 sérült madár került telepre. Ebből mintegy háromszázat sikerült szabadon engedni és 100 példány maradt a telep lakója. A telepen maradó, sérült példányok közül a vörös vércsék, gyöngybaglyok, fehér gólyák, kabasólymok és az uhuk sikeresen költenek, egészséges fiókáikkal - melyeket szintén elengednek - a vadon élő állományok fennmaradását segítve. Felhasznált források: <http://koszegitk.blogspot.hu> (Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont blogja; szerkesztő: Tompa Tibor)

2. A TERÜLET ÁLTALÁNOS FELMÉRÉSE

2.1. Megtalálható még a védettség indoka a területen? - Igen

Szükség esetén részletezés, "Nem/Részben" válasz esetén indoklás:

2.2. Milyen élőhelyek mozaikok borítják a területet és milyen arányban?

% Erdő

% Gyep

% Cserjés

% Vizes terület

100 % Egyéb

A terület park jellegű, több épülettel

2.3. Élőhelyi besorolás ÁNÉR- szerint (<http://www.novenyzetiterkep.hu/?q=magyar/node/45>):

P6: park

2.4. Területhasználat (kérjük, jelölje az észlelteket):

Egyéb típus: Látogatás, élő tanösvény, madárvédelmi telep működtetése,

Jellemzőik, intenzitás: a terület gondozása látogathatóság érdekében (lehullott ágak, elszáradt fák eltávolítása, védett növényeket bemutató tanösvény gondozása, sérült madarak etetése

2.5. Folyik-e természetvédelmi kezelés a területen? - Igen

Felmérés, Őrzés, Bemutatás, Özönnövények irtása, Kaszálás, Fásítás,

Egyéb típus:

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

2.6. Megtalálhatóak-e az alábbi özőnfajok a területen, s milyen mennyiségben:

Akác: Nincs

Selyemkóró: Nincs

Parlagfű: Nincs

Magas/kanadai aranyvessző: Nincs

Japánkeserűfű: Nincs

Gyalogakác: Nincs

Bálványfa ("ecetfa"): Nincs

Keskenylevelű ezüstfa: Nincs

Muflon: Nincs

Egyéb (nevezze meg):

2.7. Része a terület a Natura 2000 hálózatnak? - Nem

Egy része: %

2.8. Érintkezik a terület más természetes élőhelyekkel? - Igen

2.9. Ha igen, milyen típusú élőhellyel?

A Kőszegi-hegység természetközeli élőhelyei ide már nagyon közel vannak (Király-völgy), a közvetlen környék is kertes családi házas övezet

2.10. Érintkezik a terület más természetvédelmi oltalmat élvező területtel? (pl. Natura 2000, országos védettség, ex lege) - Igen

2.11. Ha igen, milyen természetvédelmi oltalmat élvező területtel? - Kőszegi Tájvédelmi Körzet (nem közvetlenül érintkezik, de közel van a védett terület határa)

2.12. Van védettséget jelző tábla a területen? - Igen

Darabszám: 1

Állapotuk: Országos védettségre utaló tábla van.

2.13. Vannak vadgazdálkodási létesítmények a területen?

Magasles: db

Vadetető: db

Szóró: db

Egyéb (név és db):

Nincs

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

3. Védett és fokozottan védett, ill. Natura 2000-es növényfajok és számolt vagy becsült mennyiségük felsorolása

(a becslés lehet tőszámra, vagy területnagyságra vonatkoztatott, fokozottan védett faj esetében pontos tőszámot kell megadni)

Az élő tanösvény érdekében ültetett és gondozott, táblával is jelzett formában az alábbi fajok találhatóak a kertben: Gímpáfrány (*Asplenium scolopendrium*) Nyugati pikkelypáfrány (*Asplenium ceterach*) Epergyöngyike (*Muscari botryoides*) Sárgaliliom (*Hemerocallis lilio-asphodelus*) Kövi szeder (*Rubus saxatilis*) Farkasölő sisakvirág (*Aconitum vulparia*) Széleslevelű harangvirág (*Campanula latifolia*) Lumnitzer szegfű (*Dianthus plumarius* subsp. *lumnitzeri*) Fali kövirózsa (*Sempervivum tectorum*) Sárga kövirózsa (*Jovibarba globifera* subsp. *hirta.*) Szent István szegfű (*Dianthus plumarius* subsp. *regis-stephani*) Homoki árvalányhaj (*Stipa borysthena*) Deres csenkesz (*Festuca pallens*) Erdélyi nyúlfarkfű (*Sesleria heufleriana*) Erdei tündérfürt (*Aruncus dioicus*) Magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) Hölgyestike (*Hesperis matronalis*) Fátyolos nőszirm (*Iris spuria*) Szibériai nőszirm (*Iris sibirica*) Illatos hagyma (*Allium suaveolens*) Kígyógyökerű keserűfű (*Persicaria bistorta*) Piros madárbirs (*Cotoneaster integerrimus*) Zergeboglár (*Trollius europaeus*) Bodzalevelű macskagyökér (*Valeriana officinalis* subsp. *sambucifolia*) Szártalan kankalin (*Primula vulgaris*) Buglyos szegfű (*Dianthus superbus*) Mocsári kardvirág (*Gladiolus palustris*) Réti kardvirág (*Gladiolus imbricatus*) Hármalevelű vidrafű (*Menyanthes trifoliata*) Pofók árvacsalán (*Lamium orvala*) Erdei ciklámen (*Cyclamen purpurascens*) Pirosló hunyor (*Helleborus purpurascens*) Kisvirágú hunyor (*Helleborus dumetorum*) Fanyarka (*Amelanchier ovalis*) Erdei szellőrózsa (*Anemone sylvestris*) Tavaszi hérics (*Adonis vernalis*) Sziklai borkóró (*Thalictrum foetidum*) Fenyérgamandor (*Teucrium scorodonia*) Kakasmandikó (*Erythronium dens-canis*) Fekete galagonya (*Crataegus nigra*) Apró nőszirm (*Iris pumila*) Sziklaiternye (*Aurinia saxatilis*) Piros kigyószisz (*Echium maculatum*) Közönséges palástfű (*Alchemilla monticola*) Macskahere (*Phlomis tuberosa*) Teleki-virág (*Telekia speciosa*) Csikófark (*Ephedra distachya*) Rozsdás gyűszűvirág (*Digitalis ferruginea*) Nagyvirágú fényperje (*Koeleria majoriflora*) Osztrák tarsóka (*Thlaspi goesingense*) Bánáti bazsaróza (*Paeonia officinalis* subsp. *banatica*) Magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*) Erdei gólyaorr (*Geranium sylvaticum*) Hegyi tarsóka (*Thlaspi montanum*) Karcsú sisakvirág (*Aconitum variegatum*) Leánykörtörcsin (*Pulsatilla grandis*)

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

4. Védett és fokozottan védett, ill. Natura 2000-es állatfajok és számolt vagy becsült mennyiségük

(fokozottan védett fajoknál pontos állomány nagyságot kell megadni)

Vadon élők: Fürge gyík (*Lacerta agilis*) Éti csiga (*Helix pomatia*) Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*) Zöld küllő (*Picus viridis*) Nyaktekercs (*Jynx torquilla*) Énekes rigó (*Turdus philomelos*) Fekete rigó (*Turdus merula*) Vörösbegy (*Erithacus rubecula*) házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) Erdei pinty (*Fringilla coelebs*) Zöldike (*Carduelis chloris*) Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*) Széncinege (*Parus major*) Csicsörke (*Serinus serinus*) Barátposzáta (*Sylvia atricapilla*) Csilpcsalpífűzike (*Phylloscopus collybita*) Széncinege (*Parus major*) Barátcinege (*Parus palustris*) Kékcinege (*Parus caeruleus*) sárgafejű királyka (*Regulus regulus*) tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapilla*) Csuszka (*Sitta europaea*) Mókus (*Sciurus vulgaris*) Vakond (*Talpa europaea*) stb Gondozott madarak: Pusztai sas (*Aquila nipalensis*) Réti sas (*Haliaeetus albicilla*) Uhu (*Bubo bubo*) Macskabagoly (*Strix aluco*) Gyöngybagoly (*Tyto alba*) Erdei fülesbagoly (*Asio otus*) Egerészölyv (*Buteo buteo*) Darázsölyv (*Pernis apivorus*) Vösös vércse (*Falco tinnunculus*) Héja (*Accipiter gentilis*) Karvaly (*Accipiter nisus*) Nagy kócsag (*Egretta alba*) Fehér gólya (*Ciconia alba*) (kb 20 pld) ...

5. Egyéb észrevétel

Felhasznált források: <http://koszegitk.blogspot.hu> (Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont blogja; szerkesztő: Tompa Tibor)

Felhasznált térképi források: 1.) www.vasteir.hu (Vas Megyei Térinformatikai Rendszer) 2.) <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/> (Nyilvános interaktív erdőtérkép a NEBIH honlapján)